

„VELENCEI CHARTA¹”

NEMZETKÖZI KARTA A MŰEMLEKEK ÉS MŰEMLEKHELYSZÍNEK² KONZERVÁLÁSÁRA ÉS RESTAURÁLÁSÁRA

Velence (Olaszország), 1964

A múlt szellemi üzenetét hordozó monumentális alkotások a népek évszázados hagyományainak élő tanúi a jelenkor számára. Az emberiség – amelynek nap mint nap lelkiismereti kérdése az emberi értékek egysége – ezeket az alkotásokat közös örökségnek tekinti és egyetemlegesen felelősnek vallja magát védelmükért a jövő generációi előtt, amelyeknek hitelességük teljes gazdagságában kell ezeket az emlékeket átadnia.

Ezért lényeges nemzetközi szinten közösen kialakítani és megfogalmazni azokat az általános alapelveket, amelyeknek a műemlékek konzerválását és restaurálását irányítaniuk kell, egyben minden nemzetre hagyva azt a feladatot, hogy alkalmazásukat saját kultúrájuk hagyományai szerint, annak keretében biztosítsák.

Az 1931. évi Athéni Karta³ először öntötte formába ezeket az alapelveket és elősegítette széles nemzetközi mozgalom fejlődését. Ez kifejezésre jutott pl. nemzeti dokumentumokban, az ICOM⁴ és az UNESCO⁵ tevékenységében és az ez utóbbi által létrehozott, a kultúrjavak konzerválásának és restaurálásának tanulmányozására alakult Nemzetközi Központ⁶ megalakításában. A kritikai érzék és szellem azonban egyre finomodott és mind összetettebb és árnyaltabb problémákat tár fel, úgyhogy elérkezettnek látszik az idő a karta elveinek felülvizsgálatára, illetve azok elmélyítésével és értelmük kibővítésével egy új dokumentum megfogalmazására.

Ennek következtében a műemlékvédelemmel foglalkozó építészek és szakemberek 1964. május 25. és 31. között Velencében tartott II. nemzetközi kongresszusa a következő szöveget hagyta jóvá:

Meghatározások

1 A műemlék fogalmán olyan önálló építészeti alkotásokat és városi vagy falusi együtteseket értünk, amelyek valamely sajátos kultúrának, jelentős fejlődésnek vagy történelmi eseménynek tanúi. A műemlék fogalma nemcsak a nagy alkotásokra terjed ki, hanem azokra a szerény művekre is, amelyek az idők folyamán kulturális jelentőségre tettek szert.

¹ A Történelmi Épületek Építészeinek és Szakértőinek Második Kongresszusa (The Second Congress of Architects and Specialists of Historic Buildings), 1964-ben, Velencében 13 határozatot hozott. Az első ezek közül „The International Restoration Charter” azaz a Velencei Charta (Karta).

² A korábbi fordításokban: MŰEMLEKI EGYÜTTESEK

³ Az Athéni Konferenciát - a történelmi épületek restaurálása tárgyában, 1931-ben - a Múzeumok Nemzetközi Irodája (International Museums Office), hívta össze. Az ott megfogalmazott Athéni Karta nem azonos a Le Corbusier-féle 1933-as (Urbanisztikai) Athéni Kartával!

⁴ ICOM = International Council of Museums

⁵ UNESCO = United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

⁶ ICCROM = International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property

2. A műemlékek konzerválása és restaurálása olyan tevékenység, amely minden alkalmas tudományt és gyakorlati eljárást felhasznál a műemléki örökség tanulmányozására és védelmére.

Cél

3. A műemlékek konzerválása és restaurálása éppúgy törekszik a művészeti alkotások, mint a történeti emlékek védelmére.

Konzerválás

4. A műemlékek konzerválása elsősorban állandó karbantartásukat teszi szükségessé.

5. A műemlékek konzerválását a társadalom számára való hasznos felhasználásuk mindig elősegíti: az ilyen felhasználás tehát kívánatos, de az nem változtathatja meg az épületek eredeti elrendezését és díszítését.

E határok között kell tehát elképzelni és megengedni a szokások és rendeltetések fejlődése által megkövetelt új kialakításokat.

6. A műemlékek védelme kiterjed az arányainak megfelelő környezet védelmére is. Ha a hagyományos környezet megmaradt, azt meg kell őrizni. Minden olyan új építkezést, bontást vagy átalakítást kerülni kell, ami megváltoztathatja a környezet tömegeinek és színeinek viszonyait.

7. A műemlék elválaszthatatlan a történelemtől, amelynek tanúja és a környezettől, amelyben áll. Ezért bármely műemléket vagy annak egyes részeit csak akkor szabad áthelyezni, ha azt a műemlék megmentése megköveteli, vagy valamilyen nagy nemzeti vagy nemzetközi érdek indokoltá teszi.

8. Azok a szobrászati, festészeti részletek vagy díszítőelemek, amelyek a műemlék szerves részei, csak akkor távolíthatók el róla, ha konzerválásuk biztosítására ez az egyetlen elfogadható lehetőség.

Restaurálás

9. A restaurálás az a művelet, amelynek meg kell őriznie a műemlék kivételes jellegét azzal a céllal, hogy konzerválja és feltárja annak esztétikai és történeti értékét. A régi állapot és a hiteles dokumentumok tiszteletben tartására támaszkodik, de megáll ott, ahol a hipotézis kezdődik. Ami a feltevésen alapuló beavatkozásokat illeti: az esztétikai vagy műszaki okból elkerülhetetlennek minősített mindennemű kiegészítés építészeti alkotásnak minősül, s mint ilyen, korának jegyeit kell magán viselnie. A restaurálást mindig előzze meg és kíséresse végig a műemlék régészeti és történeti vizsgálata.

10. Ha a hagyományos eljárások elégtelennek bizonyulnak, a műemlék megerősítésére minden olyan korszerű konzerválási és szerkezeti megoldást segítségül lehet hívni, amelyek hatékonyságát a tudományos adatok bebizonyították és a gyakorlati kísérletek garantálják.

11. A műemlék épületen minden építési kor hozzájárulása tiszteletben tartandó, mivel a restaurálásnak nem célja, hogy stílusegységet érjen el. Ha az épület több egymás feletti réteget hord magán, a korábbi állapot kiszabadítása csak kivételes esetben jogosult, azzal a feltétellel, hogy az eltávolított részek csekély értéket képviselnek, míg a felszínre hozott mű nagy történeti, régészeti vagy esztétikai értékű dokumentumot jelent, és állapotát

konzerválva kielégítőnek ítélik. A kérdéses elemek értékének megítélése és a végrehajtandó eltávolítások elhatározása nem függhet egyedül a tervezőtől.

12. A hiányzó részek kiegészítésére szolgáló hozzátételeknek harmonikusan kell az együttesbe illeszkedniük, meg kell azonban különböztetni azokat az eredeti részeketől, nehogy a restaurálás meghamisítsa a történeti és művészeti dokumentumot.

13. A hozzátételek csak úgy engedhetők meg, ha tiszteletben tartják az épület valamennyi lényeges részét, annak hagyományos kereteit, kompozíciójának egyensúlyát és a környezetével való kapcsolatát.

Műemléki települések

14. A műemléki értékű együtteseket különös gonddal kell kezelni, meg kell őrizni egységüket, gondoskodni kell felújításukról, rendezésükről és helyreállításukról. Az ilyen területen a konzerválási és helyreállítási munkákat az előző pontokban kifejtett elvek szerint kell végrehajtani.

Ásatások

15. Az ásatási munkákat a tudományos előírásoknak megfelelően és az UNESCO által 1956-ban elfogadott „A régészeti feltárások nemzetközi irányelveinek meghatározására vonatkozó javaslat” szerint kell végezni.

A romok helyreállításáról, valamint az építészeti részletek és talált tárgyak szükséges mértékű állandó konzerválásáról és védelméről gondoskodni kell. A fentiekén kívül meg kell ragadni minden kezdeményezést, ami a feltárt emlék megértésének megkönnyítését célozza anélkül, hogy megváltoztatná annak értelmét. Minden rekonstrukciót azonban eleve ki kell zárni, és csak az anastylosis lehetőségét szabad előírni, vagyis a meglévő, de szétesett részek újra összeállítását. A kiegészítő elemek mindig felismerhetők legyenek, és csupán azt a minimumot tegyék ki, amennyi a műemlék megőrzésének és a formák teljessége visszaállításának szükséges feltétele.

Publikáció

16. A konzerválási, restaurálási és ásatási munkák pontos dokumentáció összeállításával járjanak együtt, amelyek kritikai és elemző beszámoló formájában, rajzokkal és fényképekkel illusztrálva készüljenek. Ebben a feltárási, megerősítési, újra összeállítási és kiegészítési munkák minden fázisát, valamint a munkák során meghatározott szerkezeti és formai elemeket le kell rögzíteni. Ezt a dokumentációt valamely közgyűjtemény archívumában kell elhelyezni, és a kutatók rendelkezésére kell bocsátani. Ajánlatos a dokumentációk publikálása.

[A “Nemzetközi karta a műemlékek és műemlékhelyszínek konzerválására és restaurálására” megfogalmazásában a következő személyek vettek részt a: Piero Gazzola, elnök (Olaszország), Raymond Lemaire, riportőr (Belgium), Jose Bassegoda-Nonell (Spanyolország); Luis Benavente (Portugália); Djurdje Boskovic (Jugoszlávia); Hiroshi Daifuku (UNESCO); P.L. de Vrieze (Hollandia); Harald Langberg (Dánia); Mario Matteucci (Olaszország); Jean Merlet (Franciaország); Carlos Flores Marini (Mexikó); Roberto Pane (Olaszország); S.C.J. Pavel (Csehszlovákia); Paul Philippot (ICCROM); Victor Pimentel (Peru); Harold Plenderleith (ICCROM); Deoclecio Redig de Campos (Vatikán); Jean Sonnier (Franciaország); François Sorlin (Franciaország); Eustathios Stikas (Görögország); Mrs. Gertrud Tripp (Ausztria); Jan Zachwatowicz (Lengyelország); Mustafa S. Zbiss (Tunézia).]